



Häme

24.1.2014

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo@mmm.fi

Lausuntopyyntö 4.12.2013 Dnro MMM022:00/2008

Luonnos hallituksen esitykseksi uudeksi kalastuslaiksi

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi uudeksi kalastuslaiksi. Esitys pohjautuu uudistusta valmistelleen työryhmän linjauksiin, jotka ministeriössä on työstetty hallituksen esityksen muotoon. Nykyinen laki on jo yli 30 vuotta vanha, eikä osittain uudistettunakaan enää vastaa kalataloudessa ja yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia.

Yleiset näkökohdat

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus pitää esitystä varsin hyvänä ja tasapainoisena. Siinä on onnistuneesti sovitettu yhteen valmistelun aikana esiin nousseita osin ristiriitaisia näkemyksiä.

Uudistuksella pyritään järjestämään kalavarojen ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä käyttö nykyistä paremmin. Tavoitteena on turvata kalojen luontainen elinkierto ja lisääntyminen mahdollistamalla sen vaatimat kalastuksen säätelytoimet. Lailla pyritään myös luomaan hyvät edellytykset kaupalliselle ja vapaa-ajankalastukselle.

Keskeisenä toimenpiteenä on parhaaseen käytettävissä olevaan tietoon perustuva suunnittelu- ja ohjausjärjestelmä. Kalavarojen käyttö ja hoito perustuisi nykyistä laadukkaampiin alueellisiin käyttö- ja hoitosuunnitelmiin, joita valtakunnalliset kalavarojen hoitosuunnitelmat tukisivat. Käyttö- ja hoitosuunnitelmat laadittaisiin riittävän suurille vesialueille ja sovitettaisiin yhteen lähialueiden suunnitelmien kanssa. Yhteen sovittamisesta vastaisi ELY-keskuksen yhteyteen perustettava alueellinen neuvottelukunta.

Kalastusalueiden tilalle perustettaisiin uudet kalatalousalueet, jotka olisivat nykyistä suurempia, ja rajautuisivat pääsääntöisesti vesistöalueiden mukaisesti. Tämä tehostaa toimintaa ja selkeyttää kalatalousalueiden toiminnan ohjausta. Samalla paranevat edellytykset sovittaa yhteen vesienhoitoa ja kalavarojen käyttöä.

Vesialueiden omistuksellinen pirstoutuminen pysyy kuitenkin yhtenä kalataloutemme keskeisenä ongelmana. Tätä ongelmaa ei uusi lainsäädäntö ratkaise, vaikka siihen sisältyykin joitain kannustimia omistusyksiköiden koon kasvattamiseksi. Lain toimeenpanon tueksi tulisi käynnistää erillinen hanke, jolla "veteen piirrettyjä viivoja" voitaisiin olennaisesti vähentää.

ELY-keskuksen rooli ja päätösvalta alueellisena viranomaisena vahvistuisi selvästi. Tämä on pääosin seurausta uudistetusta perustuslaista; sen mukaan ainoastaan viranomainen voi tehdä merkittävää julkista valtaa sisältäviä päätöksiä, jollaisia mm. kalastuksen säätelypäätökset ovat.

Yleiskalastusoikeuksia laajennettaisiin mahdollistamalla kelaonginta ja silakkalitkan käyttö. Maksujärjestelmä uudistettaisiin siirtymällä ns. "yhden kortin malliin". Kaikkien 18 vuotta täyttäneiden tulisi maksaa 35 euron kalastonhoitomaksu, joka antaisi oikeuden viehekalastukseen koko maassa. Hämeen ELY-keskus pitää ehdotusta hyvänä: se on asiakaslähtöinen, yksinkertainen ja oikeudenmukainen. Ottaen huomioon väestön ikärakenteen kehitys se on myös välttämätön, jos kestävä kalatalouden rahoitus halutaan tulevaisuudessa turvata.

Kaupallisen kalastuksen toimintaedellytyksiä pyritään parantamaan säätämällä mahdollisuus hakea alueellista kalastuslupaa ELY-keskukselta. Uudistus on välttämätön, jos kaupallisen kalastuksen halutaan maamme rannikko- ja sisävesillä kehittyvän. Menettely vastaa periaatteessa kalastusoppaiden lupaprosessia, mutta on tarpeettoman monimutkainen. Lupaprosessia tulisi yksinkertaistaa.

Kaikkien kaupallisten kalastajien tulisi hakeutua ELY-keskuksen ylläpitämään rekisteriin. Vain rekisteröityneillä kalastajilla olisi oikeus myydä kalaa ja käyttää kaupalliseen kalastukseen tarkoitettuja pyydyksiä. Kaupallisilla kalastajilla olisi myös velvollisuus raportoida saaliistaan, mikä tuottaisi tärkeää tietoa kalastuksen säätelyn perusteeksi.

Poikkeuksena myyntikieltoon olisi rekisteröimättömän kalastajan oikeus myydä vuorokaudessa 5 kg erä kalaa suoraan loppukäyttäjille. Käytäntö olisi ongelmallinen, koska merialueelta ja sisävesiltä pyydetty kala olisivat eri asemassa. EU:n kalastuksen valvonta-asetus kieltää merialueelta saadun vapaa-ajankalastuksen saaliin myymisen.

Tärkeä osa uudistusta ovat kalataloushallinnon rekistereitä koskevat säännökset. Rekisterinpitäjinä toimisivat pääosin ELY-keskukset. Tietojärjestelmä muodostuisi kaupallisia kalastajia koskevasta rekisteristä, kalastonhoitomaksu-, omistajakorvaus-, istutus-, kalastuksenvavoja- sekä kalastuksensäätelyrekisteristä. Viimeksi mainitun toimivuus on käytännön kalastajien kannalta erittäin tärkeää, koska se sisältää kaikki viranomaisten tekemät säätelypäätökset.

Kalataloushallinnon tietojärjestelmän toimivuus edellyttää myös, että tiedon rekisteröinti, siirto ja välittäminen toimivat sähköisesti.

Hämeen ELY-keskus pitää luonnoksen edellä kuvattuja keskeisimpiä uudistuksia pääosin perusteltuina, mutta esittää, että hallituksen esitystä viimeisteltäessä otetaan huomioon seuraavat yksityiskohtat.

Pykäläkohtaiset kommentit

2 §. Lakia sovellettaisiin kalastukseen vesilaissa tarkoitetulla vesialueella. Tämä laajentaisi soveltamisalaa nykyisestä. Tulisi pitäytyä nykyisessä, joka on rajattu luonnonvesiin ja sellaisiin tekoaltaisiin, joihin kala voi vapaasti päästä.

4 §. Pykälän kohdassa 21) on syytä määritellä myös siirtoistutus. Määrittely on tarpeen erityisesti rapuistutusten säätelemiseksi. Siirtoistutusten ohjausta tarvitaan myös ehkäisemään kalakantojen sekoittamista sekä estämään kala- ja raputautien leviämistä.

13 §. Pykälässä on säännökset kaupallisen kalastajan oikeudesta saada tietyin edellytyksin ELY-keskuksen lupa kaupallisen kalastuksen harjoittamiseen. Pykälän kohdan 3) mukaan edellytyksenä on, että "luvanhakija ei ole itse eikä kalastusalueen avustuksella päässyt kalastusoikeuden kanssa sopimukseen vesialueen käyttämisestä kaupalliseen kalastukseen". Kohta "ei" kalastusalueen avustuksella" on syytä poistaa, koska se tarpeettomasti pitkittää prosessia, eikä todennäköisesti edistä sopimuksen syntymistä.

19 §. Tässä on määritelty kalatalousviranomaiset sekä erikseen säädettyjä viranomaistehtäviä hoitavat tahot. Perusteluissa mainitaan myös maaseutuvirasto, joka pykälän mukaan ei kuitenkaan olisi kalatalousviranomainen.

25 §. Pykälässä määritellään kalatalousalueen yleiskokouksessa päätösvaltaa käyttävät edustajat. Kalatalousalueen jäseniä ovat kalastusoikeuden haltijoiden lisäksi MMM:n vahvistamat valtakunnalliset kalastusalan järjestöt, joista jokainen saa lähettää kokoukseen yhden edustajan. Menettely vähentää virkistyskalastajia edustavien järjestöjen päätösvaltaa, koska ne nykyisin saavat lähettää kaksi edustajaa. Nykyistä käytäntöä on syytä jatkaa, koska se on käytännössä toiminut hyvin ja korostaa yhteishallinnan periaatetta ja vapaa-ajankalastajien osallisuutta. Myös kaupallisille kalastajille tulisi harkita kahta edustajaa, koska kalatalousalueiden koko ja jäsenmäärä kasvaa merkittävästi nykyisestä.

36 §. Pykälä sisältää säännökset kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelman laatimisesta ja sisällöstä. Kolmannen momentin kohdassa 4) edellytetään suunnitelman sisältävien ehdotukset tarvittaviksi säätelytoimiksi ja viehekalastuksesta kertyneiden

korvausten jakamiseksi. Nämä ovat sisällöllisesti eri asioita, jotka olisi syytä erottaa omiksi kohdiksi.

46 §. Säännös kieltäisi käytännössä madeharan käytön. ELY-keskus ei pidä tämän perinteisen, vajaan hyödynnettyyn kalalajiin kohdistuvan yleiskalastusoikeuksin tapahtuvan pyynnin lopettamista perusteltuna.

Pykälän kohdassa 7) myös kiellettäisiin kokonaan pilkintä vaelluskalavesistön koski- ja virta-alueella. Pilkintä tulisi sallia vesialueen omistajan luvalla vastaavasti kuin uistin- ja perhokalastuskin.

49 §. Säännöksessä määritellään pyydykset, joita ainoastaan kaupallisilla kalastajilla olisi oikeus käyttää. Troolin ja isorysän lisäksi näitä olisivat yleisellä vesialueella meressä ja talousvyöhykkeellä yli 100 koukkaa käsittävät pyydykset sekä yhteispituudeltaan yli 300 metrin verkot. Olisi loogista lisätä näihin pyydyksiin myös nuotta (>150 m), ja rajata niiden käyttöoikeus pelkästään kaupallisille kalastajille myös rannikko- ja sisävesillä. Omaehtoiseen muiden kuin kaupallisten kalastajien toteuttamaan hoitokalastukseen voitaisiin tarvittaessa myöntää 47 §:ssä tarkoitettu ELY-keskuksen poikkeuslupa.

50 §. Pykälän toisessa momentissa kiellettäisiin luvallisen kalastuksen tahallinen häirintä. Pykälää olisi syytä täsmentää korvaamalla sana "luvallista" sanalla "laillista". Tällöin olisi selvää, että säännös koskisi myös yleiskalastusoikeuksin kalastavia henkilöitä.

73 §. Pykälä merkinnee, että siirtoistutukset epäsuorasti olisivat luvanvaraisia, koska niitä ei ole tarkoituksenmukaista määrittellä kalatalousalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmassa. Asian selventämiseksi siirtoistutus olisi syytä selvästi määrittellä luvanvaraiseksi. Tämä on tärkeää erityisesti rapuistutusten ohjaamiseksi.

81 §. Pykälässä on säännökset kalastonhoitomaksuina kertyneiden varojen käytöstä. Kestävän kalastuksen suunnittelun ja toimeenpanon lisäksi varoja tulisi voida kohdentaa myös vastuullisen vapaa-ajankalastuksen edistämiseen. Vapaa-ajankalastuksen edellytysten parantaminen mainitaan perusteluissa, mutta se on tarpeen lisätä myös pykälän tekstiin. Tätä vaatii vapaa-ajankalastuksen jatkuvuuden turvaaminen ja sen monien yhteiskunnallisten hyötyjen varmistaminen. Kaupallisen kalastuksen investointeja ja kehittämishankkeita voidaan vastaavasti edistää Euroopan meri- ja kalatalousrahaston varoin.

Pykälän mukaan varoja voitaisiin tarvittaessa käyttää myös laissa tarkoitetuista kalataloushallinnon rekistereistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Rekisterien ylläpito on kuitenkin selvästi viranomaistoimintaa, joka tulisi rahoittaa toimintavaroilla.

86 §. Kaupalliseksi kalastajaksi rekisteröityminen edellyttäisi muun ohella kunnan valvontaviranomaiselle tehtyä elintarvikelain 22 § mukaista alkutuotantopaikkailmoitusta. Elintarvikelain mukaan ilmoitusta

ei kuitenkaan tarvita, jos tieto alkutuotantopaikasta saadaan muulta viranomaiselta. Menettely olisi sujuvampi ja asiakaslähtöisempi, jos tieto kaupalliseksi kalastajaksi rekisteröitymisestä menisi ELY-keskuksesta automaattisesti kunnan elintarvikevalvontaviranomaiselle.

90 §. Muille kuin kaupallisille kalastajille sallittu enintään 5 kg/vrk erän myynti suoraan lopulliselle kuluttajalle on käytännössä mahdoton valvoa, ja se osaltaan ylläpitäisi alalla rehottavaa harmaata taloutta. Tällaisten kalaerien jäljitettävyyden on hankala selvittää, laatu saattaa olla heikko ja hinta käypää markkinahintaa alhaisempi. Toisaalta menettely etenkin syvän maaseudun alueella edistäisi kala- ja rapuvarojen tehokasta käyttöä ja tarjoaisi pieniä ansiomahdollisuuksia. Samoin säännös vähentäisi viranomaistyötä, kun kaikkien myyntiin kalastavien ei tarvitsisi rekisteröityä. Säännöksen toimivuutta käytännössä on syytä seurata.

Saaliin ensimyyntin määritelmä olisi loogista siirtää pykälään 4, johon on koottu kaikki olennaiset määritelmät.

91 §. Kalataloushallinnon rekistereitä pitävät ELY-keskus, luonnonvarakeskus ja kalastusalueet. Kun 79 § mukaan metsähallitus vastaa kalastonhoitomaksujen kannosta, olisi loogista, että metsähallitus vastaisi myös 93 § 1 momentin 2) kohdassa tarkoitettua kalastonhoitomaksurekisteristä.

116 §. Kalastuksentralvojan tulee laatia tapahtumailmoitus valvontatoimenpiteistä ja tapahtumailmoitukset on toimitettava valvojan hyväksyneelle ELY-keskukselle vuosittain. ELY-keskuksen on säilytettävä tapahtumailmoitukset kahden vuoden ajan niiden toimituspäivästä, jonka jälkeen ne on hävitettävä. Menettelyn hyötyä on vaikea nähdä. Säännös on tarpeeton ja aiheuttaa ELY-keskukselle turhaa hallinnollista työtä.

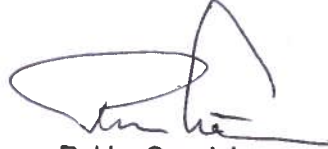
Vaikutukset ELY-keskuksen toimintaan

Hämeen ELY-keskus arvioi, että ehdotettu kalastuslain uudistus kokonaisuutena lisää selvästi ELY-keskusten tehtäviä nykyisestä, vaikka valtion vesien kalastusasioiden siirto metsähallitukselle hieman helpottaa tilannetta. Merkittäviä uusia tehtäviä ovat mm.:

- kaupalliseen kalastukseen myönnettävät luvat
- alueellisen kalatalouden yhteistyöryhmän perustaminen ja sen toiminnan ohjaaminen
- kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmien vahvistaminen ja alueelliset kalastuksen rajoituspäätökset
- kalatalousalueiden tulosohjaus
- kalataloushallinnon rekisterien ylläpito (osittain)

Uusien kalatalousalueiden suunnittelu, perustaminen ja toiminnan käynnistäminen lisää työmäärää lain toimeenpanon alkuvaiheessa. Uudistuvan tietojärjestelmän ylläpito lisää ainakin aluksi tehtäviä, vaikka rekisterit ja niihin kytkeytyvät sähköiset palvelut vähentävät viranomaisten työmäärää tulevaisuudessa.

Luonnoksen luvussa 4.2 on arvioitu vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Hämeen ELY-keskus katsoo, että vaikutuksia ELY-keskusten toimintaan on jossain määrin aliarvioitu, ja tekstiä tulisi tältä osin täsmentää.



Pekka Savolainen
Ylijohtaja



Jukka Muhonen
Kalatalouspäällikkö